

Łużyckie „fortece na bagnach...” i ich środowiskowy i kulturowy kontekst funkcjonowania w międzyczeczu Biebrzy i Narwi

Krzysztof Żurek¹, Adam Wawrusiewicz², Tomasz Kalicki³

1 – Instytut Geografii i Nauk o Środowisku Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach ul. Uniwersytecka 7, 25-406 Kielce, chrisu.zurek@gmail.com

2 – Dział Archeologii Muzeum Podlaskiego w Białymstoku, ul. Bema 11, 15-369 Białystok

3 – Instytut Geografii i Nauk o Środowisku, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach ul. Uniwersytecka 7, 25-406 Kielce

Słowa kluczowe: Podlasie, epoka brązu, osadnictwo, kontekst, kultura łużycka

Funkcjonowanie obiektów z późnej epoki brązu na północnym Podlasiu należy do zagadnień nowych, rozpoznanych w ostatnich kilku latach. Przełom, jaki w archeologii dokonał się dzięki upowszechnieniu zobrazowań laserowego skanowania terenu, umożliwił odkrycie i inwentaryzację 27 struktur zlokalizowanych w dorzeczach Biebrzy oraz górnej i środkowej Narwi. Wszystkie wykazywały wiele podobieństw, jak lokalizacja, forma, rodzaj konstrukcji i wymiary.

Znaczenie badanych struktur – otoczonych wałami i rowami okręgów o średnicy dochodzącej do 120 m - budzi wiele wątpliwości. Ich obronnej funkcji przeczą zarówno zrekonstruowane detale konstrukcji, tj. niskie wały, płytkie fosy, a także palisady nachylone do wnętrza obiektu, a także wielkość „ufortyfikowanej” przestrzeni centralnej, która w wielu przypadkach wydaje się niewspółmiernie mała w stosunku do rozmiarów i złożoności elementów „obronnych”.

W wystąpieniu ukazane zostaną nowe wyniki badań skupiające się nie tyle na samych obiektach, co ich najbliższym otoczeniu. Koncentrują się one na dwóch zasadniczych zagadnieniach. Jest to wieloaspektowe rozpoznanie paleośrodowiskowego kontekstu ich funkcjonowania oraz analiza przestrzenna śladów osadniczych (AZP). W pierwszym przypadku opracowano mapy geologiczne, geomorfologiczne oraz morfodynamiczne, które uzupełniono szczegółowymi przekrojami wybranych odcinków dolin. Z kolei analizy tła kulturowego oparto na weryfikacji stanowisk udokumentowanych wcześniej w trakcie realizacji programu Archeologicznego Zdjęcia Polski. Całość danych zebrano w granicach okręgu o promieniu pięciu kilometrów od stanowisk.

Analizy wskazują, że badane obiekty mogły stanowić rodzaj stabilnych ośrodków społeczno-administracyjno-religijnych. Skupiały one bliżej nieokreśloną część społeczności funkcjonującej na co dzień w raczej niewielkich osadach lokowanych satelitarne względem opisywanych „Fortec na bagnach”.